

Skovdyrkeren

Nr. 92 - december 2023

Fjortende generation overtager østjysk familieskov

Forstmand blæser
til forsvar for
klassisk skovdrift

Oversete træer
udgør kæmpe
kulstofpulje

Tilbagekig på
prognoserne i
juletræsmarkedet

SKOVDYRKERNE

Skovrejsningspenge samler støv	2
Kort nyt	3
Fjortende generation i familieskoven	4
Skovbruget skal fortælle de gode historier	8
Egetræet og den gamle tyske digter	9

Forstmand brænder for klassisk skovdrift	10
--	----

Prognoserne ramte skævt	14
Medlemmer blev klogere på træarter og skovdyrkning	17
Tsuga kan skabe variation i nåleskoven	18
Debat om juletræers CO2-belastning	20
Enorme træmængder bliver overset	21

Forsidebilledet:

Ulrikke og Per Brandt Nordqvist har overtaget familien Brandts slægtsgård og tilhørende skov. Det unge par er fjortende familiegeneration på stedet. Foto: Jens Mathiasen

Langt størstedelen af pengene i årets skovrejsningsordning står ubrugte tilbage.

Millioner til skovrejsning samler støv

Langt størstedelen af millionerne i den offentlige skovrejsningspulje er ikke blevet søgt. Det viser en foreløbig opgørelse fra Landbrugsstyrelsen.

Lodsejerne er tilbageholdende med at rejse skov med offentligt tilskud. Det viser en foreløbig opgørelse over årets tilskudspulje til skovrejsning

Ud af den samlede pulje på 135 millioner kroner er der kun kommet ansøgninger til cirka 28 millioner kroner til næste års projekter.

Det viser Landbrugsstyrelsens foreløbige opgørelse få dage før fristen udløb, ifølge Dansk Skovforening.

Langt størstedelen af den afsatte pulje er altså ubrugt. Skovrejsningsordningen ser dermed ikke ud til at sætte tempo på regeringens målsætning om 250.000 hektar nye skove.

Input til styrelsen

For at få input fra branchen inviterede Landbrugsstyrelsen for nyligt Dansk Skovforening til møde. Målet var at få anbefalinger til, hvordan skovrejsnings-

ordningen kan motivere flere lodsejere til at plante skov.

Herfra peger man blandt andet på mindre bureaukrati.

- Skovrejsningsordningen skal være mere fleksibel og sikre lodsejerne en bedre økonomi, hvis den skal blive succesfuld. Og så skal der fjernes nogle bureaukratiske hindringer, blandt andet i landbrugsloven, lyder nogle af de budskaber, som Dansk Skovforening afleverede til Landbrugsstyrelsen.

Økonomien skal styrkes

Der bliver også peget på økonomiske incitamenter.

- Der er kamp om jorden, som foruden landbrug og lavbundsprojekter også bliver efterspurgt til VE-projekter. I den sammenhæng kigger mange lodsejere også på økonomien: Hvad giver det bedste afkast?

- Skovrejsningsordningen dækker ikke de umiddelbare udgifter til plantearbejde og vedligehold. De første mange år er der heller ikke udsigt til indtægter, og så kan der være usikkerheder forbundet med gensalgsværdien af ejendommen efter konvertering til skov, skriver Dansk Skovforening, som mener, at økonomien ved skovrejsning skal forbedres.

-jma

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger

Parallelvej 9A, 8680 Ry

www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow

Redaktør: Jens Mathiasen / jma@skovdyrkerne.dk

Layout: Landbrugsmedierne

Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Husk at mange sprøjtemidler udløber i 2024

En række sprøjtemidler må ikke anvendes eller opbevares efter 31. december 2023. Det er blandt andet et resultat af, at myndighederne besluttede, at svært nedbrydelige pesticider ikke må anvendes på fortove og gårdspladser efter 01.01.2024.

Et velkendt middel som for eksempel Roundup Bio 48-16, som har været bredt anvendt i skovbrug, juletræer og pyntegrønt, var godkendt til netop gårdspladser og fortove. Derfor er dette middel ikke længere markedsført. Midlet har fået en ny etikette, godkendelse, registreringsnummer og handelsnavn. Midlet må ikke anvendes eller

opbevares efter 31. december 2023.

Det samme gælder for en lang række andre midler.

Der er altså meget god grund til at få ryddet op i kemirummet og komme af med eventuelle rester.

Der findes mange produkter med samme virkemåde og indhold, der er godkendt i 2024. De har blot fået et nyt navn og registreringsnummer.

Du kan kontrollere dine midler med appen Kemitjek (betaling) eller gå på ind på Middel-databasen.dk (gratis). Husk at det skal være det korrekte registreringsnummer, der kontrolleres.

En række sprøjtemidler må ikke længere opbevares efter 31. december 2023.

Fond vil plante et træ pr. dansker

Klimaskovfonden vil sætte turbo på skovrejsningen i Danmark, så nye skove kan bidrage til målet om at nedbringe Danmarks CO₂-udledning. Fonden vil helt konkret plante et træ pr. dansker - knap seks millioner træer hurtigst muligt – og senest inden udgangen af 2025.

Ifølge fonden kan målet om et træ pr. dansker kun nås, hvis danskerne hjælper til med at rejse mere skov i Danmark. Det kan man gøre ved at give bidrag på 25 kroner pr. træ til Klimaskovfonden.

- I Klimaskovfonden er vi klar og er allerede i gang med at plante skov over hele Danmark. Ambitionen er, at vi ved fælles hjælp kan rejse midler til at få plantet endnu mere skov. Helt konkret har vi en ambition om at plante et træ pr. dansker, så hurtigt som muligt, og det mål vil vi gerne engagere alle danskere i," siger Kirsten Brosbøl, forperson i Klimaskovfonden.

Klimaskovfonden sikrer, at træerne bliver plantet et af de steder i Danmark, som landmænd, kommuner og kirker stiller til rådighed. Fonden har lige nu gang i projekter på 72 arealer og har indtil videre plantet 216.000 træer. Klimaskovfonden er en uafhængig, statslig forvaltningsenhed under Miljøministeriet med en selvstændig bestyrelse.

Flere nationalparker kan være på vej

Naturstyrelsen går nu i gang med at screene Danmark for at få et overblik over, hvor der er områder, der vil egne sig som nationalpark.

Det fremgår af regeringsgrundlaget "Ansvar for Danmark" fra december 2022, at der kan arbejdes på, at der kan udpeges op til tre yderligere nationalparker.

Nationalparkerne udpeges og oprettes i henhold til nationalparkloven. Ifølge loven forudsætter etablering af en nationalpark, at der er lokal opbakning, og de berørte kommuner skal derfor give grønt lys til, at ministeren udarbejder et forslag til national-

park, skriver naturstyrelsen.

Når screeningen er afsluttet, vil regeringen se på, om der kan være grundlag for at igangsætte en proces med at udpege yderligere op til tre nationalparker. Beslutning om etablering af en ny nationalpark besluttet af foliingskredsen bag nationalparkloven (M, V, K, LA, DF, S, RV og SF) og fastlægges ved en bekendtgørelse.

Der findes allerede fem nationalparker i Danmark. Det er Nationalpark Thy, Nationalpark Mols Bjerge, Nationalpark Vadehavet, Nationalpark Skjoldungernes Land og Nationalpark Kongernes Nordsjælland.

Bark og kogler kan lagre fremtidens energi

Superkondensatorer ligner batterier, men de kan lades op på få sekunder, kræver mindre vedligehold og har en væsentlig længere levetid end batterier. For at fremstille superkondensatorer kræves elektroder med et stort overfladeareal – det vil sige meget porøse stoffer med en stor overflade i forhold til volumen.

En afhandling fra Umeå Universitet i Sverige viser nu, at sådanne elektroder kan fremstilles ved hjælp af vandbaserede blandinger af kulstofmateriale og vand i stedet for organiske opløsningsmidler, som man traditionelt har brugt, og som oftest er giftigt for miljøet. Det skriver træ.dk.

Afhandlingen peger på, at kulstofmaterialet kan bestå af hugstrestre fra skoven som kogler og bark.

- Vores resultater kan potentielt få stor betydning. Efterspørgslen efter billige elektroder i høj kvalitet er høj og forventes at stige i fremtiden, da efterspørgslen efter energilagringenheder forventes at stige, siger forsker Andreas Nordenström til forskning.se

Hugstaffald og kogler kan bruges til lagring af fremtidens energi.

Ungt par fører familieskoven videre

Per og Ulrikke Brandt Nordqvist har overtaget familiens slægtsgård med 35 hektar skov. Det unge par bliver fjortende generation på gården. Skoven skal dyrkes og forbedres, så der er værdier til kommende generationer.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Blæsten rusker i bøgene, og regnvåd lerjord klistrer til støvlerne. Det er efterår, og Per og Ulrikke Brandt Nordqvist er på vej ind i deres familieskov ved Skanderborg.

Himlen er grå og hænger tungt over 100-årige bøge, som generationer af skovejere har passet og udvalgt til blivende hovedtræer.

- Man får lidt et sus, når man går igennem skoven. Det er storslået at gå under bøgene, som er over 100 år gamle. Vi går jo sådan set igennem det arbejde, som min families tidligere generationer har udført – og som nu er lagt over i vores hænder, siger Ulrikke Brandt Nordqvist.

Det unge par har overtaget skoven

efter Ulrikkes forældre. De ejer nu skoven som fjortende generation af familien Brandt.

- Det er en spændende opgave for os. Men det er naturligvis også en udfordring. Vi vil passe godt på værdierne og dyrke skoven, sådan at den er i god drift til næste generation, siger Ulrikke Brandt Nordqvist.

Unge skovejere

Per og Ulrikke Brandt Nordqvist tilhører en forsvindende lille gruppe af skovejere – nemlig de unge.

Per er 36 år og Ulrikke er 35 år. De er begge ingeniører og har tidligere boet og arbejdet i Norge i en årrække. De flyt-

te hjem til gården i 2016 efter årene i Norge.

De har ikke haft det som en fast strategi, at slægtsgården skulle være basen for deres fælles liv.

- Nej, det lå ikke i kortene, at vi skulle overtage gården her. Men da vi flyttede hjem til Danmark, faldt vi hurtigt til her på gården. Vi fandt hurtigt ud af, at det er her, vi vil bygge vores tilværelse op, fortæller Ulrikke Brandt Nordqvist.

Hun gør det samtidig klart, at der aldrig har været pres fra familien.

- Men min mor blev selvfølgelig meget glad, da vi fortalte hende, at vi gerne ville overtage, lyder det.

Per og Ulrikke Brandt Nordqvist indgik i en generationsskiftehandel med Ulrikkes mor, Hanne Brask Brandt, i 2019. Herefter var parret officielt 14. Brandt-generation på Arnelund.

Skovdyrkerne passer skoven

Parret fortsætter ned ad skovstien og kommer længere ind i bøgeskoven.

Skoven består primært af bøg, men indimellem er der lysninger med nyplantninger og unge bevoksninger med lærk og sitkagran.

Ulrikke har mange minder fra lege og ture i skoven. Det føles naturligt at dyrke skoven videre på det fundament, hendes far har skabt.

Imellem bøgeskoven er der unge bevoksninger af blandt andet sitka.

Ulrikke og Per Brandt Nordqvist har overtaget familieskoven, som fjortende Brandt-generation.

- Min far elskede skoven. Han købte mere skov til gården – og han var også selv aktiv i bestyrelsen i vores lokale skovdyrkerforening. Der er ingen tvivl om, at det er min far, som har vakt interessen i mig, siger hun.

Parret stopper op ved en lærkebevoksning, og Per Nordqvist sender blikket ind over de unge træer.

- Træerne er kommet fantastisk godt. Efter bare få sæsoner er de allerede vokset over mandshøjde, siger han.

Han planter selv i skoven og vedligeholder skovvejene. Ellers er det Skovdyrkerne Midt, som tager sig af pasningen.

- Vi har Kai Boisen som fast skovfoged i skoven. Han har passet skoven i mange

Fakta

- Parcellen i Sønderskov er på 35 hektar. Ligger ved Skanderborg.
- Primært bøgebevoksninger, som tyndes løbende og dyrkes med naturlig foryngelse.
- Mindre bevoksninger med ahorn i god kvalitet.
- Enkelte mindre arealer med lærk og douglas. Plus nyplantede blandede træarter som ægte kastanje og valnød i et tidligere felt med nobilis.
- Skoven passes af Skovdyrkerens skovfoged Kai Boisen, som har været skovfoged i skoven i adskillige årtier.

årtier. Det er vi meget glade for. Kai arbejdede også sammen med min far, da han ejede skoven. Vi opnår god kontinuitet i driften, når vi har samme skovfoged i så mange år, siger Ulrikke Brandt Nordqvist.

Tyndinger og skovninger aftaler Per Nordqvist sammen med skovfogeden. Faktisk var der planlagt en tynding i en bøgebevoksning her i efteråret.

- Men det må vi udskyde. Det har regnet alt for meget. Jorden er leret, og det kræver virkelig tørre forhold, når vi arbejder i skoven, hvis vi skal mindske spor fra maskinerne, siger Per Nordqvist.

Råtræ og herlighed

De unge ejere nyder skovens herlighed, men de er også fast besluttede på at dyr- ➔

Lærketræerne er efter tre vækstsæsoner vokset over mandshøjde.

I gårdens port hænger træskilte, som viser de forrige tretten generationer på gården.

En gammel bevoksning med nobilis er blevet skovet. Nu er der genplantet med eg, thuja, ægte kastanje, valnød med mere.

→ ke skoven og producere råtræ. De holder et vågent øje med driftsøkonomien.

- Skoven skal give overskud. Vi vil ikke poste penge i driften, men det har også vist sig at være muligt at skabe et lille overskud på driften, siger Ulrikke Brandt Nordqvist.

Parret er enige om, at de vil udvikle og forbedre skoven – og bygge videre på det arbejde, som tidligere generationer har udført.

- Vi er meget bevidste om, at vi skover nænsomt – og altid under tilvæksten. Der skal stå meget råtræ i høj kvalitet i skoven den dag, hvor vi giver den videre til næste ejer, lyder det.

Opvokset i parcelhus

Ulrikkes familie har arbejdet med landbrug i generationer, og hun føler sig hjemme på gården og i skoven.

- Da jeg var yngre, havde vi 400 søer

i staldene og producerede smågrise. Desværre døde min far i en ulykke i 2008 – hvorefter min mor drev landbruget videre, siger Ulrikke Brandt.

Per er fra Kalmar i Sverige og har ikke erfaring med hverken skov eller landbrug.

- Jeg er vokset op i et parcelhus og har faktisk aldrig haft noget med landbrug eller skovbrug at gøre. Men jeg nyder at bruge hænderne og at passe det praktiske arbejde i skoven og på gården. Så for mig,

Imellem bøgene er der mindre arealer med ahorn.

har det været nemt at falde til her på stedet, siger Per Nordqvist.

Fremtidsplaner for gården

Efter turen i skoven fortsætter snakken om kommende projekter i stuehuset. Her er parret i gang med reovering i husets køkken-alrum.

En stor del af reoveringen står Per Nordqvist selv for.

- Stuehuset er ligesom gårdens stald-

bygninger fra 1888. Det hele er solidt bygget, men det skal vedligeholdes og reoveres. Ligesom med skoven vil vi gerne forbedre og udvikle gården, sådan at vi har nogle gode rammer om vores tilværelse – og til dem, der kommer efter os, lyder det fra Per Nordqvist.

Om der kommer en femtende Brandt-generation på gården, er usikkert.

- Det må vi se på, når den tid kommer. Der bliver i hvert fald ingen tvang fra vo-

res side. Men måske får et af vores børn lyst til at overtage stedet – eller måske en af deres fætre eller kusiner, siger Ulrikke Brandt Nordqvist.

Udover skoven er der 35 hektar agerjord til ejendommen og omkring 10 hektar eng. Agerjorden er bortforpagtet til Ulrikkes mor, som fortsat er planteavler.

Skovbruget skal ud over rampen med de gode historier

Skovbruget skal blive bedre til at formidle de gode historier om aktiv skovdyrkning. Den gode kommunikation er en vigtig forudsætning for at få skabt accept blandt politikere og befolkning, mener Ulrikke Brandt Nordqvist, der er bestyrelsesmedlem i Skovdyrkerne Midt.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

- Vi skal ud over rampen med de gode historier. Vi skal blive meget bedre til at fortælle om, hvorfor vi som skovejere fælder, planter og dyrker skovene aktivt.

Sådan lyder det fra Ulrikke Brandt Nordqvist, bestyrelsesmedlem hos Skovdyrkerne Midt.

Hun mener, at den gode kommunikation er en vigtig forudsætning for at opnå politikerne og danskernes accept.

- I landbruget taler man om at skabe 'license to produce'. Faktisk handler det om det samme i skovbruget.

- Politikere og befolkning skal kunne se det fornuftige i, at vi dyrker skovene. Det er hele forudsætningen for, at vi også i fremtiden kan bevare vores frihed til at dyrke skovene, siger Ulrikke Brandt Nordqvist.

Skovpolitik og bestyrelsesarbejde

Ulrikke Brandt Nordqvist er selv engageret i skovpolitiske spørgsmål. Det er hun igennem Skovdyrkerne Midt, hvor hun har siddet i bestyrelsen i de seneste to år.

Hun er med længder den yngste i bestyrelsen – og hun så gerne, at flere yngre skovejere ville engagere sig og give bestyrelsesarbejdet en chance.

- Jeg holder meget af arbejdet i bestyrelsen – og jeg får god erfaring ved at arbejde i en professionel bestyrelse. Min far var også med i bestyrelsen i skovdyrkerforeningen, så på den måde har det været naturligt for mig at gå i den retning, siger hun.

Hun ser det som en styrke, at bestyrelsen er sammensat af personer med forskellig baggrund og erfaring.

Ulrikke Brandt Nordqvist holder af arbejdet i Skovdyrkerne Midts bestyrelse. Hun er med længder den yngste og opfordrer andre yngre skovejere til at overveje bestyrelsesarbejdet.

- Det er sundt med aldersspredning i bestyrelserne. Som yngre kvinde har jeg andre ideer, og jeg ser anderledes på tingene end mændene. Til gengæld kommer de med langt mere erfaring end mig, siger hun.

Mange indgange til skoven

Ulrikke Brandt Nordqvist ser en stor opgave for skovdyrkerforeningerne i takt med, at nye skovejere har vidt forskellige indgange til det at eje skov.

- Tidligere var skoven ofte noget, som fulgte med landbruget. Sådan er det ikke mere. Mange nye og yngre skovejere kommer fra byen, og mange er erhvervsfolk. De har ikke nødvendigvis de samme ønsker om, at skoven skal producere råtræ.

- Vi skal derfor undgå at stirre os blinde på råtræ som det eneste rigtige. Vi skal også kunne rådgive på højt niveau om biodiversitet, naturpleje og etablering af gode forhold for vildtet. Ellers risikerer vi at blive irrelevante for en stor del af fremtidens skovejere, lyder det.

Ulrikke Brandt Nordqvist er netop valgt til endnu en toårig periode i Skovdyrkerne Midts bestyrelse.

- Politikere og befolkning skal kunne se det fornuftige i, at vi dyrker skovene. Det er hele forudsætningen for, at vi også i fremtiden kan bevare vores frihed til at dyrke skovene.

Ulrikke Brandt Nordqvist

Egetræet og den gamle tyske digter

Klopstocks Eg er opkaldt efter en tysk digter, der levede i 1700-tallet. Træet står ved Lyngby Åmose i Virum – og var tidligere mødested for byens finere damer.

Af Hans Erik Lund, forstkandidat

Dendrologisk Forenings Træregister indeholder ikke kun tykke, høje, sjældne eller gamle træer, men også træer, som har eller har haft kulturel betydning.

Klopstocks Eg er sådan et træ. Træet står på en skråning i nordkanten af Lyngby Åmose i Virum, der er et lavt område med Mølleåen som sydgrænse.

Kronen er lavt ansat, fyldig, nogenlunde symmetrisk og med meget kraftige grene. De er derfor holdt sammen eller oppe ved hjælp af wirer. Man må lide for skønheden.

På fotos fra 1900-1910 står egen ret frit, mens der i 2011 var en selvsæt røddebekvning omkring den.

Navngivet efter digter

Træet har fået sit navn efter den tyske digter Frederich Gottlieb Klopstock

(1724-1803), der opholdt sig i Danmark i perioden 1751-1771. Han var inviteret af Frederik V. Klopstock boede om sommeren på Lyngby Hovedgade og har ofte vandret i Åmosen.

Klopstock var digter af den følsomme type. For at erindre ham, er der etableret

Klopstocks Eg er navngivet efter den tyske digter Frederich Gottlieb Klopstock (1724-1803).

et Klopstock-selskab, der årligt om foråret mødes under træet, og hvor der oplæses fra hans og Goethes værker.

Klopstocks værker har været en sand lidelse for elever til tysk-eksamen. Han skrev ikke just letforståelige tekster.

Mødested for fine damer

Klopstocks Eg har om sommeren været mødestedet for byens finere damer, der her kunne sladre lidt om de ikke-tilstedeværende, sådan som mennesker jo til alle tider har haft for vane.

Klopstocks Eg blev fredet i 1956 på initiativ af Danmarks Naturfredning.

Egen angives at være 800 år gammel. Det er nok noget i overkanten, for træet har stået frit og har derfor kunnet udfolde sig med en stor krone og dermed have haft en pæn årlig tykkelsesvækst.

Sådan finder du træet

Træet er bestemt et besøg værd.

Nemmeste adgang er fra Sorgenfri station og videre til Sorgenfri kirke, hvorfra Prinsessestien går ned til og langs Åmosen. Egen står 800 meter mod vest ad Prinsessestien. En alternativ adgang er stien, der går fra Biskop Monrads Vej.

Åmosens nordlige matrikelskel følger stien, men slår en nydelig bue nord om træet, så træet står lige akkurat i Lyngby-Tårnbæk kommune.

Træet står midt i stiens forløb og er derfor synlig fra lang afstand.

Kilder:

- Træregisteret: www.dendron.dk/dtr
- Klopstocks Eg: http://www.dendron.dk/dtr/detaljer.asp?Individual_id=90
- http://www.dendron.dk/dtr/detaljer.asp?Individual_id=1027
- <https://www.annevikerejser.dk/destinationer/europa/danmark/paa-cykeltur-gennem-den-smukke-moelleaadalen-paa-sjaelland>
- Helge Qvistoff, Berømte danske træer. 66 træer og deres historie, DR's forlag, 1995. Side 21.

Esben Møller Madsen praktiserer klassisk skovdyrkning i sin skov ved Hadsund. Driftsformålet er helt enkelt at optimere produktionen af ensartet kvalitetstræ til træindustrien.

Erfaren forstmand: Naturnær plukhugst kan koste skovejernes metodefrihed

Den erfarne forstmand Esben Møller Madsen savner balance i debatten om dyrkningsmetode. Hvis EU-kommissionens udkast til skovstrategi bliver virkelighed, vil det koste skovejerne deres metodefrihed.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Skovejere må i dag selv bestemme, hvordan de vil dyrke deres skove. Sådan har det været siden 1805, bare de dyrker dem.

Men dyrkningsfriheden risikerer at fordufte fra fremtidens skovejere.

Det frygter den erfarne forstmand

Esben Møller Madsen. I hvert fald hvis EU-kommissionen får gennemført sin skovstrategi.

- Som skovejere bør vi være opmærksomme på, at EU-Kommissionen i sin skovstrategi har varslet en tvangsmæssig indførelse af naturnær plukhugst i hele

EU – dermed også i Danmark lyder det fra Esben Møller Madsen.

Og sker det ikke som egentlig lovgivning vil det kunne ske gennem certificeringsordningerne.

- Hvis det sker, har vi som skovejere mistet friheden til at vælge de skovdyrk-

ningsmetoder, som passer til den enkelte ejendoms situation. Vi mister dermed vores metodefrihed. Det er der næppe mange skovejere som synes er en god idé, siger han.

Mindre råtræ

Esben Møller Madsen er ikke tilhænger af naturnær plukhugst - men nok af naturnære metoder, når de kombineres med klassisk skovdrift. Som tyske undersøgelser indikerer, så kan biodiversiteten faktisk være større i klassisk skovbrug, hvis man griber det rigtigt an.

Han mener derfor, at der er behov for at udvide begrebet naturnær skovdrift til at omfatte mere end plukhugst, som vil indebære betydelige økonomiske tab.

- Min vurdering er, at plukhugst indebærer et tab på skønsvist 1000-2000 kroner pr. hektar pr. år henover en omdrift, hvis man sammenligner med klassisk bevoksningsvis skovbrug, lyder det.

- Der bliver talt og skrevet meget om naturnær skovdrift, som indebærer plukhugstdrift - og alle de fordele, der følger med. Men der bliver ikke talt så meget om plukhugstens forventede lave og kvalitativt ringere produktion. Heller ikke om de problemer, som knytter sig til plukhugst, lyder det.

Esben Møller Madsen

- Forstkandidat 1979
- Over 30 års erfaring som skovrider og direktør ved Skåneskogens Utvecklings AB og Trolleholms Gods AB
- Ejer af Hanehøj plantage sammen med sin nevø
- Forfatter til en lang række skovbrugsfaglige artikler og indlæg. Medforfatter på bogen "Klimaskoven"
- Medlem af Skovdyrkerne Nord-Øst

Han opfordrer skovejere til at gøre sig klart, hvad man vil med skoven.

- I al stilfærdighed vil jeg gøre opmærksom på, at hvis man ønsker det højeste økonomiske afkast og størst produktion af råtræ - så skal man holde fast i den klassiske bevoksningsvis dyrkning, med anvendelse af renafdrifter, når bevoksningerne når deres optimale omdriftsalder, siger han.

Produktion på højtryk

Esben Møller Madsen inviterede for nyligt Skovdyrkeren til Hanehøj plantage syd for Hadsund for at få syn for sagen.

Her praktiserer han selv, på det som han betegner som et frimærke, klassisk skovdyrkning. Driftsformålet er helt enkelt at optimere produktionen af ensartet kvalitetstræ til træindustrien.

- Og netop derfor ser jeg et problem i, at man i naturnær plukhugst tynder og åbner bevoksningerne op for selvforyngelse, netop når værditilvæksten i bevoksningen er allerstørst. Det strider mod al økonomisk fornuft - for det resulterer i mistet tilvækst på det tidspunkt, hvor værditilvæksten er størst, påpeger han.

På vej ind i plantagen viser han netop en højt producerende bevoksning - en 45-årig douglasgran-bevoksning.

- Det, vi står overfor her, er en douglas-bevoksning på næsten to hektar. Den vil producere råtræ på højtryk de næste 20-30 år og måske længere. Tilvæksten er pt. 16-20 kubikmeter pr. hektar, og værditilvæksten er tilsvarende meget stor. Mit skøn er, at den løbende forrentning ligger på omkring syv til otte procent, lyder det.

- I sådan en bevoksning, vil det være en økonomisk dødssynd at åbne for en selvforyngelse i de næste årtier. Målet med skovdrift er jo ikke at frembringe foryngelse. Målet er at producere værdifuldt træ i store mængder, siger Esben Møller Madsen.

En 45-årig douglas-bevoksning, som nu producerer på alle cylindre. Værditilvæksten er høj de næste 30 år.

Som nabo til douglas-bevoksningen står en 70-årig rødgran-bevoksning. Bevoksningen indeholder markant mindre råtræ, end den 45-årige douglasbevoksning.

Esben Møller Madsen købte skoven sammen med sin nevø for tre år siden. Skoven indeholder en del unge blandingsbevoksninger med douglasgran, grandis, lærk med flere. Det er blandede karameller, som kræver vedvarende og rettidige indsatser.

Under skovfyr har der indfundet sig selvforyngelse af grandis, og foryngelsen vil blive udnyttet.

Han mener, at tabet ved at åbne op er væsentlig større end det, man sparer ved at satse på en selvforyngelse i og med, at man mister værditilvæksten på uforholdsmæssig stor andel af vedmassen.

– Bevoksningen bliver ved skærmstilling desuden ustabil – også i douglasgran, siger han.

Tanken med douglasgran-bevoksningen er, at der de kommende år skal spares værdifuldt træ op frem til renafdrift om 20-30 år.

– Til den tid forventer jeg en vedmasse på omkring 800 kubikmeter pr. hektar. Vedmassen kunne have været højere, hvis tyndingerne havde været gennemført tidligere. Som situationen er, behøver den to til tre forsigtige tyndinger mere, så man dels får stamtallet ned på cirka 400 styk pr. hektar og samtidig skaber en bevoksning med ensartede træer, som herefter bare skal producere kubikmetre, som er attraktive for træindustrien, siger han.

Plantagen

- Hanehøj plantage er på 32 hektar.
- Ligger ved Mariager Fjord Grænsende til Ajstrup vig.
- Plantagen blev købt af Esben Møller Madsen ultimo 2020 sammen med nevøen Søren Møller Madsen.
- Produktion af råtræ i høj kvalitet er hovedformålet. I plantagen anvendes klassisk bevoksningsvis skovdyrkning, som er velegnet i små skove.
- Den fremtidige træartsfordeling:
  - 50 procent douglasgran
  - 30 procent grandis
  - 17 procent øvrig nål – hovedsagelig sitka, og lærk.
  - 2 procent løv
  - 1 procent øvrig anvendelse

Selvfor yngelse i klassisk skovbrug

Esben Møller Madsen går længere ind i plantagen og når frem til en bevoksning af skovfyr hvor frø fra en nabobevoksning af grandis har etableret sig.

– Det, vi ser foran os, er en spontan foryngelse af grandis, som har indfundet sig under skovfyr. Det vil selvsagt være dumt ikke at benytte sig af den, når den nu selv indfinder sig. Dertil kommer også, at vi alligevel er fremme ved tidspunktet, hvor skovfyrren kan fjernes. I og for sig burde den have været fjernet nu. Når vi har valgt at lade den stå et par år til, er det på grund af risikoen for frostska der på foryngelsen. I øvrigt er skovfyrren af ringe værdi, så offeromkostningen ved at lade den stå et par år til er ikke stor, lyder det.

Han gør det klart, at selv- og naturforyngelse indgår som et vigtigt redskab i klassisk skovbrug. Det er på ingen måde forbeholdt naturnær plukhust.

– Selvforyngelse kan være et glimren-

- Selvforyngelse er et fint dyrkningsværktøj, som også anvendes i klassisk skovbrug, men det skal ikke tvinges ned over skovejerne, mener Esben Møller Madsen, som står i en foryngelse af grandis.

de redskab, men det skal vælges, når det passer ind. Det må være op til ejeren eller skovforvalteren at vælge sin foretrukne metode. Vi må ikke gøre det til en tvangstanke, som absolut skal tværes ud over alt, siger Esben Møller Madsen.

Han tilføjer, at et problem med selvforyngelser er, at de sjældent indfinder sig dér, hvor man ønsker dem. De kommer desuden sjældent på rette tidspunkt i forhold til den gamle bevoksnings værditilvækst.

Skovejerne skal have frihed

Esben Møller Madsens interesse for skovdriftens muligheder er stor, og han deler ud af sin betydelige skovbrugsfaglige viden på vej rundt i plantagen.

Han ser det som sin fornemste opgave som skovejer at producere mest muligt råtræ af høj kvalitet.

- Det gør jeg - ikke mindst set i lyset af den stigende globale træmangel og klimaforandringerne. Derfor vælger jeg klassisk skovdyrkning som mit redskab. Der kan være andre skovejere, som har andre driftsformål, og som derfor vil benytte andre dyrkningsformer. Det skal man ikke forhindre dem i.

- Det vigtige er, at vi som skovejere beholder vores frihed til at gøre, hvad vi finder bedst i den givne situation. Skovdrift egner sig ikke til central topstyring. Derfor er det også vigtigt, at vi som skovejere er vågne og opmærksomme på, hvad der rører sig i kulisserne, lyder det fra Esben Møller Madsen.

De rigtige træarter skaber værdi

Ifølge Esben Møller Madsen bør man som skovejere være bevidste om, hvor vigtigt valget af træart er for den samlede økonomi i skoven.

- Vi bør som sektor ikke sprede os på for mange træarter. Vi skal have den forarbejdende industri i tankerne, når vi vælger træarter. Det er industrien, som tilføjer vores træ værdi. En træart skal derfor findes i tilstrækkelige mængder, hvis en industri skal være interesseret i den, fastslår han.

Douglas kan blive en stor art

Han fremhæver douglasgran som en god og industriel træart med mange anvendelsesmuligheder. Der skal bare plantes mere af den. Douglasgran kan blive en stor træart i Europa, ligesom den er i Nordamerika.

Omvendt bør man tænke på at udfase rødgran.

- Rødgran producerer for lidt. Den får råd, og den viser sig i stigende grad at være dårligt tilpasset vort atlantiske klima, som bliver varmere og varmere. Rødgran vil med de udsigter være et kortsigtet valg.

- Langsigtet er douglas sammen med grandis interessante arter. Begge arter vil - som man kender det fra USA - ubesværet kunne passe til et varmere klima. Grandis kan producere 25-30 kubikmeter fastmasse pr. hektar, og den får ikke råd. Grandis skal dog tyndes fra toppen, så alle træer med brede årringe tyndes bort, lyder det.

Undgå at sende sorteper videre

- Sitka er er også interessant, men den er et usikkert kort. Sygdommene er en trussel, og ofte kan man ikke selv bestemme dens afdriftstidspunkt. Det er efter min mening for primitivt, siger Esben Møller Madsen. Men placeret i skoven, så et utidig bortfald ikke giver hugstfølgeproblemer, er den økonomisk interessant.

Han advarer imod at vælge træart ud fra, hvad der er let at etablere.

- Det er for kortsigtet. Man bør i sagens natur betragte en træart under hele dens omløbstid. Og har den startproblemer, så må man løse dem i stedet for at vælge en træart, hvis trivsel på lang sigt er tvivlsom. Det er at sende sorteper videre, lyder det.

Fagmanden følger op:

Prognoserne ramte ved siden af skiven

For 15 år siden var der gyldne tider i juletræerne, og aktører i branchen leverede prisprognoser på op til 25.000 kroner pr. hektar til dyrkerne. Vi har kigget på de gamle prognoser og fulgt op på, hvor godt de ramte markedet.

Af Casper Pleidrup, Forstfuldmægtig, tidligere juletræsskovfoged ved Skovdyrkerne Midt og Skovdyrkerne Vestjylland.

Sæsonen var 2008 og alt så lyst ud i juletræsbranchen. Jeg var nyuddannet og trådte ind som assistent hos Skovdyrkerne Vestjylland.

Priserne buldrede opad. Producenterne var glade – og kunderne var glade, hvis de ellers fik den kvalitet, de mente at have bestilt.

Branchen oplevede gyldne tider og

mange producenter udvidede. De købte jord og plantede juletræer. Nye producenter kom til. Alle ville gerne have en bid af det lukrative juletræsmarked.

På vej mod toppen

I de gyldne år var prisudvikling et hedt samtaleemne i branchen.

Nogle troede på permanent høje priser

Et af argumenterne for de forventede store prisstigninger var markant øget salg.

og mange gode år forude. Andre var skeptiske og kunne udmærket huske, hvordan det plejede at gå med juletræspriserne 7-9 år efter, alle jordbesiddere fik lyst til at plante juletræer.

De mest pris-optimistiske i branchen var koncernen Green Team Group.

De lancerede partnerprogrammer, hvor de søgte dyrkere til 2000 hektar med juletræer. Helst skulle hver partner minimum komme med 50 hektar jord til partnerprojektet.

Det kunne man blandt andet læse om i LandbrugsAvisen.

- Når dyrkning og produktion kan ske rationelt, kan juletræsdyrkerne i en partnerproduktion se frem til et gennemsnitligt årligt afkast på 15.000-27.000 kroner efter finansiering og før skat, udtalte fir-

I de gyldne år var der aktører i juletræsbranchen, som fremlagde prognoser på op til 25.000 kroner pr. hektar pr. år til dyrkerne. De prognoser blev aldrig til virkelighed.

maets daværende direktør Peder Østbjerg i september 2009 til LandbrugsAvisen.

Der var også skeptikere i debatten, som advarede imod at tro på de høje afkast.

Danske Juletræs direktør advarede mod partnerproduktion. Det gjorde han blandt andet i en artikel i 2010 i avisen Effektivt Landbrug. Her forklarede direktøren, at antagelserne af Green Team var urealistiske – blandt andet blev der peget på for høje udbytteprocenter, og for høje salgspriser, når partnerproduktionerne skulle sælges.

Green Team forsvarede deres koncept med en stærkt øget efterspørgsel på naturjuletræer i fremtiden.

Samtidig gik Green Team direkte efter fremtidens vigtigste handelsled, nemlig detailhandlen, og kunne derfor tilbyde hø-

jere priser end andre grossister, forlød det.

- Vi kan dokumentere, at vi kan få en udbytteprocent på 85-93 procent, lød det fra Peder Østbjerg, direktør i Green Team Group med henvisning til en revisionsrapport, som selskabet havde fået lavet.

Lovede stor forrentning fra dag et

Peder Østbjerg lovede god forrentning fra dag et.

- Jeg kan sige det helt klart, at vi kan dokumentere, at en landmand, der går ind i et partnerprojekt hos os, får sine penge forrentet fra dag ét. Han får forrentet sin kapital og sin forpagtningsafgift, og han får sin indskudskapital tilbage. Jeg kan forstå, at der er nogle, der ryster i bukserne, når vi kan gå ud at sige sådan, lød det fra Peder Østbjerg.

Ved et efterfølgende møde i sommeren 2010 ville han dokumentere den høje udbytteprocent overfor Dansk Juletræsdyrkerforening og Skovdyrkerne. Her blev der fremvist tre vidt forskellige kalkuler for fremtidig indtægt ved at dyrke nordmannsgran.

Partnerproduktion med Green Team Group viste et resultat pr. år efter renter på 24.474 kroner pr. hektar. Til sammenligning viste Danske Juletræsdyrkeres prognose 7.282 kroner og Skovdyrkerens prognose viste et minus på 3.320 kroner pr. hektar. Det fremgår af en artikel i Effektivt Landbrug.

Skovdyrkeren har været i kontakt med Peder Østbjerg for at få en kommentar til hans gamle udtalelser om prisforventninger.

Peder Østbjerg har ikke ønsket at medvirke til artiklen, da han ikke længe er i juletræsbranchen.

Sandheden i eget perspektiv

Jeg var godt nok ikke selv til stede ved mødet, men jeg kan forsikre om, at ingen af parterne kendte de fremtidige priser på nordmannsgran juletræer.

Jeg kan ligeledes næsten garantere at alle parter var helt sikre på, at deres regneark var det mest korrekte, og de dermed ikke gjorde andet end at udtrykke sandheden i deres eget perspektiv.

Som Churchill udtrykte det: "Man kan kun have tiltro til en statistik, man selv har manipuleret".

Sådan holdt parterne stort set fast i deres synspunkter de følgende år. For eksempel kunne man i Maskinbladet i 2011 læse, at Green Teams ekspansive strategi var baseret på prognoser over salget, som Green Team forventer øget ➔

Priserne på juletræer til eksport faldt markant i årene fra 2013 og fremefter.

Er du skovejer kan du mindske risikoen, da nordmannsgran faktisk også er et hæderligt skovtræ. Glipper juletræssalget kan den således blive stående som tømmertræ. Tilvæksten er omkring 17 kubikmeter pr. hektar pr. år. Det er i den lave ende i forhold til rødgran og de nordamerikanske nåletræsarter. Til gengæld er den rimelig stabil, og jeg synes, at den potentielle gevinst berettiger at overveje den på egnede lokaliteter i skoven.

Prognoser har deres berettigelse

Med ovenstående tilbagekig, kan man være fristet til helt at opgive forudsigelserne af markedet. Det vil være forkert. Men vi skal huske at vurdere prognoserne som det, de er – nemlig et forsøg på at forudsige markedet med alle de risici for fejl, det indebærer.

Jeg er tilhænger af analyser af det fremtidige marked. Nogle gange har optimisterne ret. Jeg hepper også på folk, der tør gå helhjertet ind i en forretning, de anser som en fremtidig guldgrube. De fleste gode forretninger er startet af folk, der havde en idé, de selv troede 100 procent på, men som også havde en masse tvivlere.

Samtidig er jeg også tilhænger af en gang i mellem at kigge tilbage og se, hvordan forudsigelserne gik, og om der kan læres noget af historien.

Jeg lover således at følge op på markedet for nordmannsgran om ti år. Det er sat i min kalender.

➔ fra 67 millioner træer solgt i 2008 til 85 millioner i 2020.

Priserne topper

I 2012 overtog jeg selv ansvaret for salg af juletræer i Skovdyrkerne Vestjylland. Jeg fik i den anledning overdraget en solgt portefølje af juletræer og kunne således i starten af september begynde at planlægge logistik uden at bekymre mig (særligt meget) om salget.

De gode tider skulle dog få en ende og allerede i 2013 så vi de første prisfald. Den tidligere diskussion om fremtidens juletræemarked blev herefter hurtigt drejet over på, hvornår markedet ville vende igen.

Det er en disciplin, vi i Skovdyrkerne også har deltaget i – og vi har nok ikke været dygtigere end mange andre. Skovdyrkeren har også bragt artikler, hvor vores fagfolk giver et bud på fremtidens priser i branchen. De prognoser har heller ikke altid ramt skiven.

Prisbunden blev nået i starten af 2020'erne. Samtidig steg transport og oparbejdningssomkostninger så den samlede økonomi er fortsat nedad på trods af beskedne stigninger på visse sorteringer. Det totale salg af naturtræer i Europa er dalet i perioden og nåede således ikke i nærheden af 85 millioner. Og uden at kende præcise tal for hverken 2020-udbytteprocenter eller gennemsnitligt årligt afkast tør jeg godt konstatere, at de mest optimistiske var dem, der var længst fra sandheden.

Er det nu du skal plante nordmannsgran?

Baseret på ovenstående håber jeg, det er klart, at ingen kan forudsige markedet for juletræer 8-10 år ud i fremtiden.

Det skal dog nok blive jul i år 2030-35, og faktisk tror jeg godt, det kan være en god investering at plante nordmannsgran med henblik på juletræsproduktion nu.

På min egen lille landbrugsejendom har jeg plantet nobilis – primært for at undgå hegn og den store arbejdsbyrde med at lave gode juletræer ud af nordmannsgran.

Havde jeg haft tiden og lysten kan det sagtens om 8-10 år vise sig, at jeg ud fra en ren økonomisk betragtning skulle have valgt nordmannsgran. Så ja, overvej endelig nordmannsgran, men husk at som i investeringer følges risiko og profit også ad her.

Kildeliste:

- <https://landbrugsavisen.dk/avis/s%C3%B8ger-dyrkere-til-2000-hektar-med-juletr%C3%A6er>
- (<https://effektivtlandbrug.landbrugnet.dk/artikler/arkiv/25821/80-percent-af-partnerprojekter-ender-i-retten.aspx>).
- <https://effektivtlandbrug.landbrugnet.dk/artikler/arkiv/25817/uenige-parter-paa-faelles-markvandring.aspx>
- <https://www.maskinbladet.dk/artikel/32164-juletraerne-bliver-nu-hans-dagligdag>
- <https://www.skovdyrkerne.dk/om-os/nyheder/nyhed/artikel/skovfogeden-derfor-tror-jeg-paa-fremtiden-for-juletraesproduktion>.
- <https://www.maskinbladet.dk/artikel/44898-salget-af-juletraer-skal-femdobles>

Ulrik Nyvold fra Levinsen Skovfrø gav et godt indblik i arbejdet med indsamling og behandling af frø til skov- og læplanter.

Skovdyrkermedlemmer blev klogere på træarter og provenienser

I oktober var der medlemsarrangement i Skovdyrkerne Nord-Øst. Her var der fokus træartsvalg, frø og provenienser.

Tekst og foto: Jakob Prüfer, skovfogedassistent ved Skovdyrkerne Nord-Øst

Der var skovdyrkning og træartsvalg på programmet, da Skovdyrkerne Nord-Øst tidligere på efteråret inviterede til medlemsarrangement på Skovskolen ved Auning på Djursland.

Medlemmerne mødte talstærkt op og fik blandt andet en rundvisning på arboretet, som er nabo til skolen. Her er 2,5 hektar tidligere bølgebevoksning omdannet til arboret og indeholder nu 250 forskellige arter og provenienser.

Efter en regnvåd arboret-rundvisning fortsatte aftenen indenfor i tørvejr. Forstkandidat Ulrik Nyvold leverede de faglige vitaminer. Han driver Levinsen Skovfrø og gav et godt indblik i arbejdet med indsamling og behandling af frø til skov- og læplanter.

Oplægget kom vidt omkring, og der blev debatteret emner som istidsrefugier, spredningsmønstre og hjemmehørende arter. Vi fik også en god og lavpraktisk forståelse for træernes frøsætning og deres direkte indflydelse på de tilgængelige

Ægte kastanje (*Castanea sativa*) i arboretet.

mængder af plantemateriale.

Husk de lokale forhold

Ulrik Levinsen lagde op til, at den enkelte skovejjer med stor fordel kan gøre sig grundige overvejelser om proveniens-

valget i en kommende skovkultur. Det kan have afgørende betydning for træernes fremtidige udvikling og kvalitet.

Samtidig blev det understreget, at selv den bedste proveniens i sig selv ikke er sikkerhed for god kvalitet, hvis ikke træartsvalget er optimalt for lokaliteten og jordbunden. Da jordbund og klima varierer fra medlem til medlem, kom Ulrik med et grundlæggende råd: Sørg for, at du sammen med din skovfoged får en grundig forståelse af din lokalitet/ejendom og planlæg dit kommende træarts- og proveniensvalg. Gør det gerne 2-3 år i forvejen, så du sikrer dig, at din ønskede træart og proveniens er tilgængelig.

Anbefalinger til træarter

Derfra tog skovfoged ved Skovdyrkerne Nord-Øst, Hans Christian Graversgaard, over. Med afsæt i tre årtiers dyrkningserfaringer på sandede og vindpåvirkede jorde i Nordjylland leverede han konkrete anbefalinger til en række løv- og nåltræarter.

Vilkårene er, at der i fremtiden vil være mere tørt i vækstperioden, mere vådt udenfor vækstperioden og mildere vintre og flere stormhændelser.

Hans Christian Graversgaard understregede derfor, at de afledte effekter på jordbunds- og dræningsforhold er af mindst lige så stor betydning for at skabe gode og vellykkede bevoksninger hos den enkelte skovejjer. Konkret betyder det, at jorder med dårlig afdræning bliver udsatte for både drukning og stormfald. Jorder med lav vandkapacitet (groft sand) bliver mere tørkeudsatte. Jorder med god vandkapacitet og god dræning bliver fortsat, og i højere grad, de dyrknings sikre områder.

Med udgangspunkt i denne analyse fulgte en række konkrete træartsanbefalinger. Skovdyrkerens medlemmer fik således indblik i biologien og produktionsevnen for arter som tyrkisk hassel, ægte kastanje, robinie, cypres, grandis og østrigsk fyr.

Afslutningsvist blev vi mindet om, at en robust skov er en varieret skov. I fremtiden skal vi derfor sikre et klima- og lokalitets-tilpasset træartsvalg såvel som et varieret træartsvalg.

Tsuga fra Løvenholm skovdistrikt på Djursland.

Lille træart kan skabe variation i nåleskoven

Tsuga har højere tilvækst end rødgran og bliver ikke bidt ned af vildtet. Arten kan være god til at skabe variation og gøre fremtidens nåleskove mere robuste, vurderer skovfoged.

Af Jens Mathiasen

Tsuga kan skabe mere robuste nåleskove og sprede skovejernes risiko.

Sådan lyder det fra fra Casper Westphalen Mathiesen, skovfoged ved Skovdyrkerne Syd.

- Tsuga er en lille træart, som i mange år har været lidt overset. Men arten har fornuftig tilvækst og høj sundhed. Derfor vil den være oplagt til at skabe mere variation i nålebevoksningerne, lyder det fra fagmanden.

Træarten vokser optimalt på typiske rødgranlokationer.

- Det vil sige let sandet, gruset jord med en vis vandgennemstrømning. Den passer godt på lette jorde, hvor man tidli-

gere valgte rødgran, siger han.

- Omvendt er tung, leret og lav jord absolut ikke velegnet til tsuga, fortsætter han.

Fornuftig tilvækst

Casper Westphalen Mathiesen har skrevet bachelorprojekt om den nordvest-amerikanske træart. Tidligere på efteråret fremlagde han projektets hovedpunkter ved skovbrugskonferencen i Vingsted.

Her gjorde han blandt andet opmærksom på, at der ikke findes mange videnskabelige forsøg i Danmark.

- Vi har faktisk kun et enkelt dansk universitetsforsøg af tilvækst. Men der er også lavet en del engelske forsøg, som vi kan læne os opad.

- Forsøgene viser, at tilvæksten er højere end rødgran. Tsuga ligger et par procent under douglasgran, men et par procent over rødgran i årlig tilvækst, så der er bestemt en fornuftig tilvækst i denne art, siger Casper Westphalen Mathiesen.

Han peger også på god stormstabilitet.

- Den er betydeligt mere stormsikker end rødgran. Arten er mere løs i kronestrukturen, og det er en fordel, når stormen virkelig river i træerne. Derudover har den et meget tæt rodnet, siger fagmanden.

Forynger sig velvilligt

Skovfogeden forklarer, at tsuga bedst etableres under skærm – og den kan være lidt udfordrende at få etableret.

- Den skal have læ og et godt skovklima, når den startes op. Den vil egne sig særdeles godt til at blive underplantet en skærm af for eksempel rødgran,

Når tsuga er godt etableret på velegnede lokaliteter, selvforrynger den sig velvilligt. Her er det i Gribskov i Nordsjælland.

sådan som man kender det fra naturnær skovdrift, siger han.

Skovfogeden uddyber, at den til gengæld forrynger sig velvilligt, når den først er godt etableret på en velegnet lokation.

- Hvis forholdene er rigtige, så frøformerer den sig velvilligt. Selvforyngelsen myldrer op af jorden. Det er så voldsomt, at nogle taler om, at den måske kan risikere at blive kategoriseret som invasiv. Men i praksis bør skovejere ikke være bange for at få problemer. Den vil ikke udkonkurrere andre arter eller sprede sig ukontrollabelt som for eksempel glansbladet hæg, lyder vurderingen.

Få skadevoldere

Da arten kun har lille udbredelse, har vildtet ikke fået øje på den endnu.

- Vildtet kender ikke arten – og de har ikke fået smag for den. Vi ser ikke bid- eller fejeskader af betydning. Risikoen er, at det vil ændre sig, hvis vi med tiden mange-

- Tsuga har fornuftig tilvækst og høj sundhed. Den er oplagt til at skabe mere variation i nålebevoksningerne, siger Casper Westphalen Mathiesen, skovfoged ved Skovdyrkerne Syd.

dobler arealerne med tsuga i Danmark, siger han.

- Der er heller ikke skadevoldere af betydning. Tsuga kan blive ramt af svampeangreb fra honningsvamp og rodfordærver på samme måde som andre arter, fortsætter han.

Ikke godkendt til konstruktion

Casper Westphalen Mathiesen forklarer, at råtræet er lyst, fint træ, men uden ker-

ne. Det har samme kvalitet som rødgran og sitka.

En stor ulempe for skovejere er, at råtræet fra tsuga ikke er godkendt til konstruktion.

- Det betyder, at vi kun kan sælge det som containertræ eller alternativt som emballagetræ. Her falder tsuga i samme kategori som grandis, siger han.

Han vurderer dog, at det kan ændre sig med tiden.

- I USA udgør tsuga over 50 procent af markedet for konstruktionstræ. Så arten har egenskaberne til konstruktion. Det handler alene om, at der ikke er ret store mængder på markedet i Danmark, og derfor heller ikke interesse for at få den godkendt til konstruktion. Men meget kan jo nå at ændre sig i løbet af en omdrift, siger Casper Westphalen Mathiesen.

Har man interesse i at afprøve tsuga, er man velkommen til at kontakte sin lokale skovfoged hos Skovdyrkerne.

Forening kritiserer analyse af CO₂-belastning

Livscyklusanalyse af juletræer rammer ved siden af skiven, mener bestyrelsen i Økologisk Juletræsforening. Branchedirektør afviser kritikken.

Af Jens Mathiasen

Sidste år fik foreningen Danske Juletræer udarbejdet en livscyklusanalyse. Den viser, at produktionen af danske juletræer isoleret set fjerner CO₂ fra atmosfæren.

Indregner man privatkundens afhentning af sit træ, belaster et konventionelt danskproduceret juletræ med 2,6 kilo CO₂-ækvivalenter. Et økologisk træ belaster en smule mere, nemlig med 2,9 kilo CO₂-ækvivalenter.

Analysen blev omtalt i Skovdyrkeren nummer 89, juli 2023. Analysen møder nu kritik fra Økologisk Juletræsforening.

I et indlæg påpeger foreningen blandt andet, at dokumentation for påstande om bæredygtighed skal baseres på en livscyklusanalyse, der viser, at virksomheden ikke forringer de kommende generationers mulighed for at opfylde deres behov. Der skal også tages hensyn til sundhedsmæssige, sociale og etiske forhold. Markedsføring om bæredygtighed, der blot henviser til analyser af CO₂-belastningen, er derfor ikke rigtig, skriver foreningen i et indlæg og henviser til Forbrugerombudsmandens vejledninger.

Foreningen savner fagligt videnskabeligt belæg for resultaterne, når det gælder de økologiske træer. Det undrer også foreningen, at man ikke har taget kulstoflagringen i jord med, når man regner med kulstofopbygningen i træerne.

Resultaterne er uvildige

Brancheforeningen Danske Juletræer er blevet forelagt kritikken. Direktør Claus Jerram Christensen fastholder, at analysen er faglig korrekt.

Han gør det klart, at Danske juletræer har både konventionelle og økologiske juletræsproducenter som medlemmer og

Om analysen

- Livscyklusanalysen er udarbejdet af rådgivningsvirksomheden Force Technology for brancheforeningen Danske Juletræer.
- Scheel, Claus Nordstrøm, 2022: Livscyklusvurdering af danskproducerede juletræer. Force Technology, 2605 Brøndby, Danmark.
- Analysen kan læses i sin helhed hos Danske Juletræsproducenter via linket her:
- <https://christmastree.dk/media/441325/rapport-lca-af-juletraeer-1410-2022.pdf>
- Et sammendrag af undersøgelsen kan læses i Skovdyrkeren nummer 89, juli 2023.

finder det ærgerligt, at to produktionsformer for naturlige juletræer skal "bekrige" hinanden, når den virkelige fjende er plastiktræet eller ingen træ.

- LCA-analysen er gennemført af Force Technology og ikke Danske Juletræer. Der skal derfor ikke herske tvivl om, at resultaterne er uvildige, valide og løst med en høj grad af LCA-faglighed og ekspertise, siger han.

Claus Jerram Christensen gør opmærksom på, at LCA-analysen ikke påberåber sig bæredygtighed, men studiet dokumenterer en vifte af miljøpåvirkninger for produktion af juletræer i Danmark.

Datagrundlaget i LCA-analyserne er dyrkningsmodeller, hvortil også medlemmer af Økologisk Juletræsforening har bidraget for den økologiske del. Økologiske producenter er lige så forskellige som konventionelle producenter. Derfor er der arbejde med begge produktioner i en vis skala.

- Ser vi alene på klimaspørgsmålet (CO₂-belastning) er det rigtigt, at økologisk produktion har en marginalt større klimabelastning end konventionel. Sådan forholder det sig også med landbrugsproduktion. Den væsentligste årsag er ikke det øgede brændstofforbrug i økologien, men det faktum, at de økologiske træer er mindre fyldige (træerne har optaget mindre CO₂ under væksten) og dermed også tilbyder en mindre biomasse til recirkulering, når træerne efter jul indgår i andre træprodukter eller brændes af til energi. Men så kan de økologiske træer noget andet på miljøområdet, og der er plads til og brug for begge produktioner, oplyser Claus Jerram Christensen.

Direktøren gør det klart, at Danske Juletræer generelt har svært ved at finde faktabaserede argumenter for de kritikpunkter, der er rejst fra Økologisk Juletræsforenings side, men stiller meget gerne op for en gennemgang af tallene i LCA-analysen.

- Det er vigtigt, at vi samarbejder mest muligt om markedsføringen af det naturgroede juletræ – uanset om det er konventionelt eller økologisk, fremhæver han.

Hovedkilden til analysen var desværre ikke nævnt i Skovdyrkeren nr. 89, men den fremgår i boksen.

Der står mange træer i byerne, i sommerhusområder og på landet som i dag ikke tælles med som kulstoflagre. Arkivfoto

20 procent af Danmarks trædække overses i statistikkerne

I byerne og på landet findes der på tværs af hele Europa et enormt antal træer, som i dag overses i opgørelser over biomasse og CO₂-lagring. Det viser en ny kortlægning fra Københavns Universitet udført med kunstig intelligens.

Næsten en femtedel af trædækket i Danmark er ikke med i statistikkerne, og i hele Europa har forskerne opdaget en milliard tons skjult biomasse.

Det viser ny forskning fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Her har forskere ved hjælp af en avanceret algoritme, der kombinerer satellitbilleder og kunstig intelligens, nærstudert Danmark fra oven.

Forskerne har undersøgt hvor mange træer, vi egentlig har uden for vores skovområder.

For det er nemlig langt fra kun i skovene, at træerne findes i større antal. Der er masser af træer, som i dag ikke tælles med i de nationale opgørelser, fordi de typisk ikke tæller træer uden for skovene med.

Forskernes nye optælling viser, at 16,9 procent af Danmarks areal er dækket af

Om studiet

Forskningen er udgivet i det videnskabelige tidsskrift Science Advances.

Forskningen er udført af Siyu Liu, Martin Brandt, Thomas Nord-Larsen, Jerome Chave, Florian Reiner, Nico Lang, Xiaoye Tong, Phillipe Ciaï, Christian Igel, Adrian Pascual, Juan Guerra-Hernandez, Sizhou Li, Maurice Mugabowindekwe, Sassan Saatchi, Yuemin Yue, Zhengchao Chen og Rasmus Fensholt.

Forskningen er finansieret af European Research Council (ERC) under Den Europæiske Unions Horizon 2020 forsknings- og innovationsprogram og som en del af Forestplan-projektet finansieret af Miljøstyrelsen.

træer, men at knap en femtedel af trædækket – 19,5 procent – befinder sig

uden for de områder, der defineres som skove.

Det svarer til cirka 4,7 millioner tons biomasse, som befinder sig i byer og i landområder brugt til landbrug eller andre formål.

- Der står rigtig mange træer i blandt andet sommerhusområder og i byerne, som ikke tælles med, når de nationale opgørelser over skovressourcer laves.

- Vores studie viser, at der er et skjult potentiale i forhold til lagring af kulstof uden for skovene, som skal indregnes i klimamodellerne og i oversigter over biomasse, siger lektor Martin Brandt fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning ifølge en pressemeddelelse fra Københavns Universitet.

En milliard ton biomasse

Forskerne har også sluppet algoritmen fri i resten af Europa, hvor landskabet rummer væsentligt flere træer, end de nationale opgørelser viser. Faktisk er der 15 millioner hektar med trædække uden for skovområderne på hele kontinentet.

Det svarer til en milliard tons skjult biomasse, der nu pludselig dukker op og kan regnes med i forskellige statistikker og modeller.

- I de europæiske lande, som naturligt har mange store skovområder, betyder træerne uden for skovene ikke det store. Men i lande som Danmark, Holland, Storbritannien og Irland, der ikke har enorme skovressourcer, spiller disse træer en vigtig rolle for biodiversiteten, mikroklimaet, landskabsværdier og vandets kredsløb i det enkelte område, siger Martin Brandt.

Grundlaget for arbejdet var data fra Danmarks Skovstatistik leveret af seniorforsker Thomas Nord-Larsen. Han understreger den fortsatte vigtighed af feltdata.

- Uden skovbeholdningsdata, der bruges til at kalibrere sådanne metoder, er satellitobservationer bare digitale tal uden mening. Disse opgørelsesdata er dog typisk begrænset til skove, og metoder som præsenteret her, gør det muligt at skalere opgørelsesdata til hvert hjørne af landet, siger han. -jma

Generalforsamling 2023 Skovdyrkerforeningen Øerne

Skovdyrkerforeningen Øerne afholdt tirsdag den 24. oktober generalforsamling på vores adresse ved VKST i Sorø.

47 personer inkl. personale og bestyrelse deltog i den årlige generalforsamling i Skovdyrkerforeningen Øerne.

Før generalforsamlingen indledte vi aftenen med debatmødet Skovdyrkerenes Forsamlingshus, hvor medlemmerne kom med deres initiativer for at skabe en bedre forening, der giver mening for os alle.

Årsrapporten blev godkendt, kontingentsatserne blev ligeledes godkendt og bliver for 2024/25 som følger:

Foreningens nye kontingentsatser

	Basis	Standard	Premium	Jul/pynt
Grundkontingent, årligt	500	2200	6500	2200
Arealkontingent pr. ha.	85	52	0	138
Maksimum-kontingent	6500	6500	6500	6500
Passivt medlemskab	350	350		350

Hans Christian Teisen blev genvalgt som formand for bestyrelsen i Skovdyrkerforeningen Øerne

Den nye bestyrelse

Følgende blev valgt til bestyrelsen

- Hans Christian Teisen
- Pernille Lützhøft

Som suppleant blev valgt:

- Erik Willadsen

Efter generalforsamlingen konstituerede bestyrelsen sig som følger:

Formand

- Hans Christian Teisen

Næstformand

- Jens Jørgen Madsen

Bestyrelse

- Rudolf luel
- Kristian Schrøder Hart-Hansen
- Pernille Lützhøft

Suppleant

- Erik Willadsen

Bestyrelsen havde indstillet til, at vedtægterne ændres, så de fremover tillader digitale afstemninger. Ændringerne blev alle enstemmigt godkendt.

Vedtægtsændringerne skal herefter godkendes af hovedbestyrelsen samt på endnu en generalforsamling inden de kan træde i kraft.

Slutteligt blev Pricewaterhouse-Coopers genvalgt til revisor.

Davinde Savværk er et af Danmarks førende savværker inden for plankeskæring

Kom til medlemsarrangement på Davinde Savværk

Onsdag den 24. januar 2024 kl. 18.00 indbyder Skovdyrkerforeningen Øerne til medlemsarrangement på Davinde Savværk.

Davinde Savværk er et af Danmarks førende savværker, der ud over plankeskæring, samt tørring også forarbejder emner til møbelindustrien m.m.

Skovdyrkerne har haft et formaliseret samarbejde med Savværket i en menne-skealder.

Den spændende rundvisning bliver ved ejer Steen Mikkelsen. Besøget afsluttes med en sandwich, øl eller vand.

Mødested: Savværk, Udlodgyden 24, 5220 Odense SØ

Tilmelding senest den 19. januar på tlf. 6262 4747 eller mail oer@skovdyrkerne.dk

Der er loft over deltagerantal, så vær hurtig ved tasterne.

Nyskovede bøgekævlér på vej til savværket

*To kæmper side om side.
Skovfoged Peder Dammand
har været ansat i
Skovdyrkerforeningen i 40 år.*

Peder Dammand fejrer 40-års jubilæum

I anledning af Peders 40-års jubilæum, og at han har valgt at gå på pension afholder Skovdyrkerne Øerne reception

Det foregår:

Fredag den 2. februar 2024
kl. 12.30-15.30
Hos Skovdyrkerforeningen
Øerne,
Damsbovej 11,
5492 Vissenbjerg

Peder Dammand har været i foreningen siden 1. februar 1984, hvor han blev ansat som skovfogedassistent af den daværende skovrider Frands Fraas Nielsen i Skovdyrkerforeningen Fyn Nord. Peder har derfor været med i hele foreningens udvikling og medfølgende fusioner.

Peder har gennem årene beskæftiget sig med stort set alle driftsgrene inden for skovbruget. I de første år af hans ansættelse, var han med til at introducere det traditionelle og professionelle skovbrug for mange mindre skovejere, der kvitterede med medlemskab af foreningen. Hvilket medførte en markant stigning i medlemstallet, omsætning af råtræ, planter og entreprisedytser.

I de følgende år, var han en stor drivkraft, der sammen med medlemmerne, udviklede den fyn-

ske produktion af juletræer og pyntegrønt.

Salg af råtræ, har gennem hele Peders karriere været hans hjertebarn, idet Peder altid har søgt den optimale afsætning for både større og mindre partier, til gavn for skovejerne. Dette har medført, at stort set alle danske savværker og råtræshandlere kender Peder, hvor han er højt respekteret for hans faglighed og troværdighed.

Peder har derudover haft forskellige tillidshverv indenfor Dansk Skovbrug, han har blandt andet været medlem af Grønt Råd i Assens Kommune for Dansk Skovforening.

Peder overordentligt højt værdsat af de fynske skovejere, for hans engagement, professionalisme og store faglige viden.

Vel mødt til alle.